

**ความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ
โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์**
**Intention to Work at Primary Care Unit of the Professional Nurses,
Community Hospitals, Phetchabun Province**

แคทลียา บุญประคอง (Catareya Boonprakong)* กิ่งแก้ว เกษโกวิท (Kingkaew Ketkowitz)**
ยุพา ถาวรพิทักษ์ (Yupa Tavanpitak)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัดส่วนของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน ที่ตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ และความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ความเชื่อต่อแรงจูงใจ กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานใน หน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพ ระดับปฏิบัติการในโรงพยาบาลชุมชนทั้ง 10 อำเภอ จำนวน 316 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ โดยส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนของพยาบาลวิชาชีพที่มีความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ คิดเป็นร้อยละ 36.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน มีที่พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน และความเชื่อต่อแรงจูงใจ

ABSTRACT

The research is a cross-sectional survey research and it aims to study the proportion of the professional nurses having intention to work at primary care unit and relationship between personal characteristics, motivation toward the beliefs with the intention to work at primary care unit of the professional nurses at the community hospitals, Phetchabun province. The populations were 316 of professional nurses from 10 community hospital which, have been selected by using the systematic random sampling method. The tool of this research was a questionnaire that it had been distributed by researcher, The main findings from the research found that 36.4 percent the professional nurses in this study has intended to work at primary care unit, the statistic significant factors have been relevant to intention of professional nurses to work at primary care unit were their income, their residence in the working district and motivation toward the beliefs.

คำสำคัญ : หน่วยบริการปฐมภูมิ พยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ

Key Words : Primary care unit, Professional nurses

* มหบัณฑิต หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**รองศาสตราจารย์ ภาควิชาบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาชีวสถิติและประชากรศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

การปฏิรูประบบสุขภาพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายในระบบสุขภาพไทย โดยเฉพาะการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งเป็นสิทธิที่ประชาชนทุกคนพึงจะได้รับบริการที่มีมาตรฐานอย่างเสมอภาค โดยมิโนบายให้สถานพยาบาลทุกแห่งจัดบริการระดับปฐมภูมิ (Primary Care) ให้ครอบคลุมประชากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จุดสำคัญของการให้บริการปฐมภูมิคือ เน้นกิจกรรมเชิงรุก เป็นการสร้างสุขภาพมากกว่าซ่อมสุขภาพ การตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิ หรือศูนย์สุขภาพชุมชน (ศสช. Primary Care Unit : PCU) ถือเป็นด่านแรกที่ “ใกล้บ้าน-ใกล้ใจ” โดยพัฒนาหรือปฏิรูประบบงาน และการบริการของสถานบริการใกล้บ้านเดิมคือสถานีอนามัย ศูนย์แพทย์ชุมชน ศูนย์สาธารณสุขชุมชน ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน เพิ่มศักยภาพ ชีตความสามารถของสถานบริการให้มีคุณภาพ โดยมีประชากรในความรับผิดชอบ 10,000 คนต่อแห่ง สัดส่วนของเจ้าหน้าที่ : ประชากรที่รับผิดชอบ คือ 1 : 1,250 มีบุคลากรทั้งหมด 8 คนประกอบด้วย แพทย์ 1 คน ทันตแพทย์หรือ ทันตภิบาล 1 คน พยาบาลวิชาชีพ 2 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ๆ 4 คน ในปัจจุบันพยาบาลวิชาชีพมีจำนวนประชากรที่รับผิดชอบเป็นสัดส่วน พยาบาล : ประชากร คือ 1 : 50,000 อนาคตควรพัฒนาให้เป็น 1 : 900 (สำเร็จ และ รุจิรา, 2545) จากแนวคิดการบริการสุขภาพมุ่งเน้นการสร้างหน่วยบริการปฐมภูมิให้มีความเข้มแข็ง การพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ ในการดูแลสุขภาพประชาชนอย่างครอบคลุมครบถ้วน และได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยบริการปฐมภูมิ การจัดการบริการสุขภาพในระดับปฐมภูมิของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้เริ่มดำเนินการเมื่อต้นปีงบประมาณ 2545 โดยแบ่งตามที่ตั้งและจำนวนประชากรที่รับผิดชอบ จากข้อมูลปี 2548 ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์ มีจำนวนประชากร 1,052,765 คน จัดหน่วยบริการในระดับปฐมภูมิที่ตั้งนอกเขตพื้นที่รับผิดชอบโรงพยาบาล จำนวน 153 แห่ง หน่วยบริการปฐม

ภูมิในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลและตั้งอยู่ในโรงพยาบาล จำนวน 11 แห่ง สำหรับปีงบประมาณ 2547 การดำเนินงานพัฒนาหน่วยบริการปฐมภูมิ มีหน่วยงานปฐมภูมิที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (เต็มรูปแบบ) จำนวน 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.36 และไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการจัดบริการจำนวน 147 แห่ง เนื่องจากพบปัญหาในการจัดสรรบุคลากร และบุคลากรวิชาชีพที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอัตรากำลังของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชนมีจำนวน 517 คน ตามกรอบอัตรากำลังกำหนด 771 คน ปัจจุบันมีพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานจริงในหน่วยบริการปฐมภูมิ จำนวน 22 คน เป็นสัดส่วนพยาบาล : ประชากร คือ 1 : 47,853 และมีการหมุนเวียนพยาบาลวิชาชีพไปร่วมปฏิบัติงานในลักษณะหน่วยแพทย์เคลื่อนที่จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์, 2547) ตามศักยภาพของโรงพยาบาลที่จะสนับสนุนได้ เพื่อให้มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการจัดบริการระดับปฐมภูมิ

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา นอกจากปัญหาในการจัดสรรบุคลากร และอัตรากำลังไม่เพียงพอแล้วยังมีบุคลากรบางกลุ่ม เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และพยาบาลวิชาชีพไม่ต้องการไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ พยาบาลวิชาชีพจะออกไปปฏิบัติงานให้บริการในลักษณะหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ และเมื่อจัดพยาบาลวิชาชีพไปปฏิบัติงาน พยาบาลวิชาชีพจะขอกลับโรงพยาบาลก่อนหมดระยะเวลาทดลองงานสอดคล้องกับการศึกษาของ เจนเนตร (2545) จึงทำให้ต้องปรับเปลี่ยนจัดสรรพยาบาลวิชาชีพคนใหม่ลงไปปฏิบัติงาน โดยหมุนเวียนไปร่วมปฏิบัติงานเป็นช่วงเวลาทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน การคัดเลือกผู้ที่จะลงไปปฏิบัติงานใช้วิธีการรับสมัครจากบุคลากรที่สมัครใจแต่มีผู้สมัครน้อย ทำให้ขาดกำลังคนด้านสุขภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาหน่วยบริการปฐมภูมิ และจากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า จำนวนหน่วยบริการปฐมภูมิร้อยละ 89.62 ไม่

ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (เต็มรูปแบบ) ดำเนินงานในช่วงปีที่ผ่านมา จะเห็นว่า ความตั้งใจเป็นปัจจัยที่มีผลกระตือรือร้นต่อการกระทำพฤติกรรมของบุคคล เป็นเรื่องของความรู้สึก โดยมีสิ่งเร้ามากระตุ้นความตั้งใจของบุคคลและบุคคลก็มีองค์ประกอบมาช่วยเสริมให้เกิดความตั้งใจ การประเมินปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ทำให้เกิดผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (ปรียาพร, 2544)

วิธีการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional survey research) ดำเนินการวิจัยโดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 อำเภอ

1. ขั้นตอนการวิจัย

1) กำหนดปัญหาในการวิจัย 2) ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) กำหนดกรอบแนวคิดและประชากร 4) สร้างแบบสอบถาม 5) เก็บข้อมูลจากประชากร 6) วิเคราะห์ข้อมูล 7) สรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย

2. ประชากร

ประชากรที่ศึกษาคือ พยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติจำนวน 517 คน ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนสังกัดจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 แห่ง โดยการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 352 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระยะเวลาปฏิบัติงาน รายได้ การฝึกอบรม ภูมิลาเนา และที่พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติ

งาน ซึ่งเป็นคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบและเติมข้อความ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความเชื่อต่อแรงจูงใจ 11 ด้าน ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะงาน โอกาสก้าวหน้าในงาน ความรับผิดชอบ การพัฒนาตนเอง ค่าตอบแทน นโยบายและการบริหาร สถานะทางวิชาชีพ ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน และความเป็นอยู่ส่วนตัวแนวคิดของเฮอริชเบอร์เกอร์

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความตั้งใจ ให้เลือกตอบ 2 ระดับ เลือกไปปฏิบัติงานและไม่ไปปฏิบัติงาน

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้เลือกตอบได้ 5 ระดับ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบคุณภาพเครื่องมือ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ความเที่ยงภาพรวมด้านแรงจูงใจมีค่า 0.74

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างตามรายชื่อที่ได้กำหนดรหัสแบบสอบถามไว้ กรณีที่บุคลากรตัวอย่างไม่อยู่จะฝากแบบสอบถามไว้กับผู้ประสานงาน เพื่อส่งให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 352 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 316 คน คิดเป็นร้อยละ 89.8 ระหว่างวันที่ 15 ธันวาคม 2548-15 มกราคม 2549

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

บันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป Epi Data Version 3 บันทึกข้อมูล 2 ครั้ง (Double Data Entry) โดยให้พนักงานบันทึกข้อมูล 2 คน และตรวจสอบว่าข้อมูลที่บันทึกทั้ง 2 ครั้งเหมือนกัน (Validate) จากนั้นทำการตรวจสอบว่าตัวแปรต่างๆมีรหัสนอกเหนือจากรหัสที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการทำตารางแจกแจงความถี่ทางเดียว และตรวจสอบ

ความสอดคล้องกันระหว่างตัวแปรด้วยการสร้างตารางแจกแจงความถี่สองทาง ทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) คุณลักษณะส่วนบุคคลโดยใช้ความถี่ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด

2) ประมาณช่วงความเชื่อมั่น (95% Confidence Interval) ของค่าสัดส่วนความตั้งใจ

3) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านรายได้ การฝึกอบรม ภูมิสำเนาเดิม ที่พักอาศัยในอำเภอที่ปฏิบัติงาน และความเชื่อต่อแรงจูงใจกับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณลอจิสติก (Multiple Logistic Regression)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

พยาบาลวิชาชีพเป็นเพศหญิง ร้อยละ 98.1 มีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43 อายุเฉลี่ย 34.49 ปี สถานภาพคู่ ร้อยละ 50.3 ระยะเวลาปฏิบัติงาน มีค่ามัธยฐาน 9 ปี (ระยะเวลาปฏิบัติงานต่ำสุด 1 ปี ระยะเวลาปฏิบัติงานสูงสุด 26 ปี) มีค่ามัธยฐานรายได้ครอบครัวต่อเดือน 25,000 บาท (รายได้ต่ำสุด 7,000 บาท รายได้สูงสุด 231,500 บาท) มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน ร้อยละ 51.3 พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน ร้อยละ 88.6 และเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพยาบาลระดับปฐมภูมิ ร้อยละ 41.5

ระดับความเชื่อต่อแรงจูงใจของพยาบาลวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 72.0 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คือ ความเชื่อต่อแรงจูงใจ ด้านความรับผิดชอบ ความสำเร็จในงาน และความเป็นอยู่ส่วนตัว มีระดับความเชื่อต่อแรงจูงใจ คิดเป็นร้อยละ 86.1, 79.4 และ 77.5 ตามลำดับ โดยพบว่า พยาบาลวิชาชีพเห็นด้วยกับความเชื่อที่ว่า งานที่หน่วยบริการปฐมภูมิเป็นงานที่

ต้องใช้ ศาสตร์ ความรู้ ความสามารถ และลักษณะการปฏิบัติงานที่หลากหลาย เชื่อว่างานในหน่วยบริการปฐมภูมิ มีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน และเชื่อว่าการที่รับผิดชอบมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร คิดเป็นร้อยละ 96.8, 95.6 และ 92.4 ตามลำดับ และพบว่าพยาบาลวิชาชีพไม่แน่ใจกับความเชื่อที่ว่าหน่วยบริการปฐมภูมิจะสามารถทดลองจ่ายค่าตอบแทนให้ได้สม่ำเสมอทุกเดือน ไม่แน่ใจการบริหารจัดการในหน่วยบริการปฐมภูมิมีความคล่องตัวเป็นระบบ และไม่แน่ใจนโยบายการบริหารงานของหน่วยบริการปฐมภูมิมีความชัดเจน ยากต่อการนำไปปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 76.6, 65.8 และ 62.5 ตามลำดับ และพยาบาลวิชาชีพไม่เห็นด้วยกับความเชื่อที่ว่าเมื่อไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิจะไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว เช่น ต้องย้ายที่อยู่ การเดินทาง และการดูแลบุตร ไม่เห็นด้วยว่าการอยู่เวรนอกเวลาในหน่วยบริการปฐมภูมิมีความปลอดภัย และไม่เห็นด้วยว่าครอบครัวจะให้การสนับสนุน และเต็มใจให้ไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ คิดเป็นร้อยละ 36.1, 24.4 และ 21.2 ตามลำดับ

สัดส่วนความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ

สัดส่วนของความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 36.4 (95%CI : 31.1 ถึง 42.0) สำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ไม่เลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ คิดเป็นร้อยละ 63.6 (95%CI : 58.0 ถึง 68.9) ดังแสดงในตารางที่ 1

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value<0.05) คือ รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน มีที่พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน และความเชื่อต่อแรงจูงใจ พบว่า รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อ

เดือน มากกว่า 30,000 บาท มีความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิมากเป็น $1/0.5=2$ ของพยาบาลที่มีรายได้ครบครัวเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาท ($OR=2$; 95% CI : $1/0.8=1.3$ ถึง $1/0.3=3.3$) พยาบาลที่มีที่พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน มีความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิมากเป็น 3.4 เท่า ของพยาบาลที่

ไม่มีที่พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่

ปฏิบัติงาน ($OR = 3.4$; 95% CI : 1.2 ถึง 10.0) (ตารางที่ 2) และพยาบาลที่มีความเชื่อต่อแรงจูงใจระดับสูง มีความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิมากเป็น 7.5 เท่า ของพยาบาลที่มีความเชื่อต่อแรงจูงใจระดับต่ำ ($OR=7.5$; 95% CI : 4.4 ถึง 12.9) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ของความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ

ความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงาน	จำนวน(คน)	ร้อยละ	(95% Confidence interval)
ตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงาน	115	36.4	31.1 - 42.0
ตั้งใจไม่เลือกไปปฏิบัติงาน	201	63.6	58.0 - 68.9

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ (n=316)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	ความตั้งใจ		Odds Ration (95 % Confidence)		p-value
	เลือกไป ปฏิบัติงาน (n=115)	ไม่เลือก ไปปฏิบัติงาน (n=201)	Unadjusted	Adjusted	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
รายได้ครอบครัวเฉลี่ย/เดือน					
≤ 30,000 บาท	60(52.2)	152(75.6)	0.4	0.5	0.009*
> 30,000 บาท	55(47.8)	49(24.4)	(0.2-0.6)	(0.3-0.8)	
ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน					
ใช่	62(53.9)	100(49.7)	1.2	0.9	0.60
ไม่ใช่	53(46.1)	101(50.3)	(0.8-1.8)	(0.5-1.5)	
ที่พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน					
ใช่	110(86.1)	170(60.7)	4.0	3.4	0.02*
ไม่ใช่	5(13.9)	31(39.3)	(1.5-10.3)	(1.2-10.0)	
เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพยาบาลระดับปฐมภูมิ					
เคย	59(51.3)	72(35.8)	1.9	1.5	0.15
ไม่เคย	56(48.7)	129(64.2)	(1.2-3.0)	(0.9-2.6)	

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อต่อแรงจูงใจกับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการ ปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ

คุณลักษณะส่วนบุคคล	ความตั้งใจ		Odds Ration (95 % Confidence)		p-value
	เลือกไป ปฏิบัติงาน (n=115)	ไม่เลือก ไปปฏิบัติงาน (n=201)	Unadjusted	Adjusted	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
ความเชื่อต่อแรงจูงใจ					
ระดับสูง	79(68.7)	40(19.9)	8.8	7.5	0.0001*
ระดับต่ำ	36(31.3)	161(80.1)	(5.2-14.9)	(4.4-12.9)	

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สัดส่วนความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ และความสัมพันธ์ของคุณลักษณะส่วนบุคคล ความเชื่อต่อแรงจูงใจ กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

ความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ

ผลการศึกษา พบว่า สัดส่วนของความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 36.4 (95% CI : 31.1 ถึง 42.0) ดังตารางที่ 1 และพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P- value < 0.05) คือ รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ที่พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงานและความเชื่อต่อแรงจูงใจรายละเอียดดังนี้

รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P = 0.009) พบว่า พยาบาลวิชาชีพที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท มีความตั้งใจ

เลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิมากเป็น 2 เท่า ของพยาบาลวิชาชีพที่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30,000 บาท (95%CI : 1.3 ถึง 3.3) สอดคล้องกับการศึกษาของ น้ำฝน (2541) กล่าวว่า เงินเดือนที่มากพอแก่การดำรงชีพตามสถานภาพทำให้บุคคลไม่ต้อง ดิ้นรนมากนักที่จะต้องทำงานเพิ่มนอกเวลา แนวคิดของ อรุณ (2538) พบว่า ทรัพยากรสาธารณสุขประกอบด้วย บุคคล เงิน และวัสดุอุปกรณ์ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารจัดการแผนต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า พยาบาลวิชาชีพที่มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 30,000 บาท มีความคิดเห็นว่าค่าตอบแทนที่ได้รับการอยู่เวรนอกเวลาในหน่วยบริการปฐมภูมิมีความเหมาะสม เมื่อเทียบกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ พยาบาลวิชาชีพในกลุ่มนี้มีระยะเวลาการปฏิบัติงานมากขึ้น มีเงินเดือนที่ได้รับมากพอแก่การดำรงชีพ และมีอายุมากขึ้น ไม่ต้องการขึ้นเวรбая-ดึก และอาจเนื่องจากความต้องการการทำงานที่ท้าทาย มีอิสระในการปฏิบัติงานมากกว่าในโรงพยาบาล ที่ต้องทำตามคำสั่งของแพทย์

พักอาศัยในอำเภอที่ปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P = 0.02) พบว่าพยาบาลวิชาชีพที่มีที่พักในอำเภอที่ปฏิบัติงาน มีความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วย

บริการปฐมภูมิมากเป็น 3.4 เท่า ของพยาบาลที่ไม่มีที่פקในอำเภอที่ปฏิบัติงาน (95%CI : 1.2 ถึง 10.0) เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพที่พักอาศัยในอำเภอที่ปฏิบัติงานมีความสะดวกในการเดินทางไปปฏิบัติงาน และได้ดูแลครอบครัวอย่างใกล้ชิด ไม่ต้องขึ้นเวรбая-ดึก สอดคล้องกับแนวคิดของ Borda and Norman (1997) ศึกษาการคงอยู่และการออกจากงานของพยาบาล พบว่า ความรับผิดชอบต่อครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะอยู่ในงาน(Borda and Norman, 1997 อ้างถึงใน สมเกียรติ, 2542)

ความเชื่อต่อแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) จากการศึกษา พบว่าพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชนที่มีความเชื่อต่อแรงจูงใจระดับสูง มีความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิมากเป็น 7.5 เท่า ของพยาบาลวิชาชีพที่มีความเชื่อต่อแรงจูงใจระดับต่ำ(95% CI : 4.4 ถึง 12.9) สอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย (2535) กล่าวว่า การรับรู้มีอิทธิพลต่อความเชื่อ เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมและความตั้งใจของบุคคลให้แตกต่างกัน ตามความต้องการขณะนั้นและเป้าหมายในอนาคต แนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ Ajzen and Fishbein (1980) กล่าวว่า การได้รับรู้ข้อมูลที่มีอยู่และรู้จักใช้อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง ก่อนที่จะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดของบุคคล ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจ โดยมีแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจ ซึ่งความตั้งใจของบุคคลนั้น มีปัจจัยกำหนดอยู่ 2 ประการ คือ ทศนคติ และบรรทัดฐานของกลุ่ม ดังนั้นการมีทศนคติหรือความเชื่อในงาน ช่วยส่งเสริมให้เกิดความตั้งใจและพฤติกรรมตามมา สอดคล้องกับแนวคิดของ นีออน (2533) กล่าวว่า ความเชื่อของบุคคลแตกต่างกัน ตามการที่บุคคลได้รับรู้ข่าวสาร หรือเกิดจากสิ่งล่อใจ ตามเหตุผลของบุคคลในการยอมรับ หรือปฏิเสธ และบุคคลจะยอมรับในสิ่งที่ทำให้

เขาได้ประโยชน์ มีผลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมนั้น และกับการศึกษาของ ขวัญราตรี (2544) กล่าวว่า แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของพยาบาลวิชาชีพในโครงการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาของ วรณัฐ (2545) พบว่า การมีความเชื่อว่าการมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ของวัยรุ่นหญิง มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ และการศึกษาของ กัลยา (2544) พบว่า การรับรู้ต่อแรงจูงใจ ได้แก่ สวัสดิการ ความมั่นคงในงาน นโยบายและการบริหารงาน การยอมรับนับถือ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกสถานภาพของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลนำร่องของการเป็นโรงพยาบาลกำกับของรัฐ

จากผลการศึกษาที่ว่า พยาบาลวิชาชีพมีความเชื่อต่อแรงจูงใจอยู่ในระดับสูง มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ ดังนั้นการพัฒนาหน่วยบริการปฐมภูมิให้ประสบผลสำเร็จได้ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพมีความเชื่อต่อแรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้พยาบาลวิชาชีพเกิดความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิได้ ส่วนพยาบาลวิชาชีพที่ไม่แน่ใจกับความเชื่อที่ว่าหน่วยบริการปฐมภูมิจะสามารถทดลองจ่ายค่าตอบแทนให้ได้สม่ำเสมอทุกเดือน ไม่แน่ใจการบริหารจัดการในหน่วยบริการปฐมภูมิ มีความคล่องตัว เป็นระบบ และไม่แน่ใจนโยบายการบริหารงานของหน่วยบริการปฐมภูมิ มีความชัดเจน ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเนื่องจากนโยบายอยู่ในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านต้องอาศัยการปรับตัวและการลองผิดลองถูก ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย การบริหารจัดการที่ยังไม่ชัดเจน ประกอบกับลักษณะงานที่ต้องปรับเปลี่ยนเป็นงานเชิงรุก เป็นงานผสมผสาน สอดคล้องกับการศึกษาของ อรชร (2546) กล่าวว่าโครงสร้างการบริหารในหน่วยบริการปฐมภูมิไม่ชัดเจน รูปแบบการจัดการระบบงานไม่ชัดเจน นโยบายในการปฏิบัติงานไม่ชัดเจน สร้างความสับสน

ให้กับบุคลากร และการจัดสรรงบประมาณรายหัวจากกระทรวงที่ต้องโอนผ่านเครือข่ายบริการปฐมภูมิ ตามขั้นตอน ทำให้เกิดความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในเรื่องของการตอบสนองที่หน่วยบริการปฐมภูมิจะสามารถทดลองจ่ายให้ได้สม่ำเสมอ ทุกเดือน และพยาบาลวิชาชีพยังไม่เห็นด้วยกับความเชื่อที่ว่า เมื่อไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิจะไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว เช่น ต้องย้ายที่อยู่ การเดินทาง และการดูแลบุตร ไม่เชื่อว่าการอยู่เวรนอกเวลาในหน่วยบริการปฐมภูมิมีความปลอดภัย และไม่เชื่อว่าครอบครัวจะให้การสนับสนุน และเต็มใจให้ไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยบริการปฐมภูมิบางพื้นที่ พยาบาลจะต้องเดินทางไปปฏิบัติงานยังหน่วยบริการปฐมภูมิที่เปิดตามตำบลต่างๆ ซึ่งอยู่ห่างไกลที่พักอาศัย และจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน บางครั้งต้องใช้เวลาส่วนตัวนอกเวลาราชการ หรือต้องจัดกิจกรรมในเวลากลางคืน สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อครอบครัว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมองเห็นความสำคัญ และนำไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการบริหารงานในหน่วยบริการปฐมภูมิให้มีความชัดเจน ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ควรมีการประชุมชี้แจงก่อนการปฏิบัติจริง และควรส่งเสริมความมั่นใจต่อความเชื่อในด้านคำตอบแทนเพื่อให้พยาบาลวิชาชีพมีความเชื่อต่อแรงจูงใจ และเกิดความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า รายได้ ที่พักอาศัยอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน และความเชื่อต่อแรงจูงใจ ส่งผลถึงความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนภูมิลำเนาเดิมอยู่ในอำเภอที่ปฏิบัติงาน และการเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับ การพยาบาลระดับปฐมภูมิ ไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการ ปฐมภูมิ ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพควรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และส่งเสริมความเชื่อหรือทัศนคติต่อแรงจูงใจที่ต่ออย่างจริงจัง จะช่วยเสริมให้เกิดความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ

นำไปสู่การพัฒนาหน่วยบริการปฐมภูมิให้ประสบผลสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชนอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจาก พยาบาลวิชาชีพยังไม่มั่นใจเกี่ยวกับการทดลองจ่ายคำตอบแทนให้ได้สม่ำเสมอทุกเดือนของหน่วยบริการปฐมภูมิ นโยบายและการบริหารจัดการในหน่วยบริการปฐมภูมิว่ามีความคล่องตัวเป็นระบบ และไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิจะไม่มีผลกระทบต่อ ความเป็นอยู่ส่วนตัว และความปลอดภัยในการอยู่เวรนอกเวลา ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ โดยมีการกำหนดนโยบายและโครงสร้างการทำงานในหน่วยบริการปฐมภูมิให้ชัดเจนและเหมาะสม พร้อมทั้งประชุมชี้แจงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าใจถึงแนวทางการปฏิบัติ ส่งเสริมแรงจูงใจด้านคำตอบแทน โดยกำหนดแนวทางเบิกจ่ายคำตอบแทนที่ชัดเจนและสะดวกในการเบิกจ่าย และให้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเชื่อมั่นในงาน มีความตั้งใจจะไปปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาหน่วยบริการปฐมภูมิ

1.2 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและพยายามค้นหาความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำข้อคิดเห็นมาเป็นข้อมูลในการในการปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา และสอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานของหน่วยบริการปฐมภูมิ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆที่มีผลต่อความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ เช่น สิ่งแวดล้อม ลักษณะพื้นที่ตั้งของ

หน่วยบริการปฐมภูมิ

2.2 ควรศึกษากับวิชาชีพอื่นในทีมสุขภาพ ถึงความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ

2.3 ควรใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบเหตุผลถึงความตั้งใจเลือกไปปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิของพยาบาลวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

เจนเนตร พลเพชร. 2545. การบริการพยาบาลเพื่อการดูแลอย่างต่อเนื่องในสถานบริการทุติยภูมิ โรงพยาบาลพัทลุง. ในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริการพยาบาลเพื่อดูแลอย่างต่อเนื่อง. เอกสารการประชุมวิชาการ เนื่องในโอกาส 60 ปี การศึกษาวิชาผดุงครรภ์และการพยาบาลหัวเฉียว. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.

นีออน กลิ่นรัตน์. 2533. ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ: การสร้างเครื่องมือวัดและการวิจัยทางสาธารณสุข. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

น้ำฝน ทองตันไธรงค์. 2541. การรับรู้ความสามารถของตนเองและการปฏิบัติเพื่อป้องกันภาวะอ้วนในวัยรุ่นหญิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาลแม่และเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544. จิตวิทยาการ บริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

วิชัย โสสุวรรณจินดา. 2535. ความลับขององค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: T.P. Print Co.

วรณัฐ เชื้อบาง. 2545. เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจในการมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพของสตรีวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมเกียรติ ศรีธราธิกุล. 2542. วัฒนธรรมองค์การ กับความตั้งใจที่จะอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพชาย โรงพยาบาลชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์. 2547. สรุปผลการดำเนินงานสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์.

สำเร็จ แหียงกระโทก, รุจิรา มังคละศิริ. 2545. ศูนย์สุขภาพชุมชน หนทางสู่ระบบบริการที่พึงประสงค์. นครราชสีมา: แสงโชติมาเกิดตั้ง.

อรุณ บุญมาก. 2538. หน่วยที่ 1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทรัพยากรสาธารณสุข. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารสาธารณสุขทั่วไป หน้า ที่ 1- 7 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : นานาการพิมพ์.

อรรชวรณพฤกษ์. 2546. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความคาดหวัง และความตั้งใจในการปฏิบัติงานกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุขในหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Ajzen, L., and Fishbein. 1980. Understanding attitudes and Predicting Social Behavior. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice Hall.